

Τὴν Ἁγία ἡμέρα τῶν Φώτων

Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ

Ὅπου περιλαμβάνεται καὶ παρουσίασις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ.

Χθὲς συνεκκλησιάζοντας καὶ συνεορτάζοντας μὲ σᾶς ποὺ προεωρτάζατε τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων σᾶς ἀνέπτυξα τὰ ἀπαραίτητα λέγοντας πρὸς τὴν ἀγάπη σας τὰ σχετικά μὲ τὸ βάπτισμα κατὰ Χριστόν, τὸ ὁποῖο ἀξιωθήκαμε ἡμεῖς· ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόσχεσις πρὸς τὸν Θεό· πίστις μὲν καὶ ἐπίγνωσις τῆς ἐν Θεῷ ἀλήθειας, συμφωνία δὲ καὶ ὑπόσχεσις ἔργων καὶ λόγων καὶ τρόπων ἀρεστῶν στὸν Θεὸ ποὺ τελοῦνται διὰ τῶν ἱερῶν συμβόλων. Ἀλλὰ διδάσκοντας προσθέσαμε καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν δὲν μετατρέψωμε σὲ ἔργο τις ὑποσχέσεις ἐκεῖνες, τὰ ἱερά ἐκεῖνα σύμβολα καὶ οἱ δι' αὐτῶν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ διὰ λόγου ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Θεό, ὄχι μόνο δὲν ὠφελοῦν τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ δικαίως τὸν ὑποβάλλουν σὲ καταδίκη.

Ἐπειτα ἐξηγήσαμε τὴν πρὸς τοὺς ὄχλους διδασκαλία Ἰωάννη τοῦ Προφήτη καὶ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, ἡ ὁποία διαλαμβάνει καὶ αὐτὴ περὶ τοῦ ἰδίου βαπτίσματος· διότι τό μὲν βάπτισμα εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπαμε, ὁ δὲ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς ὀδηγεῖ διὰ τῆς διδασκαλίας του στὴν ἐπίγνωσι αὐτοῦ, ἀποδεικνύοντας τὸν προαιώνιο καὶ δεσπότη τοῦ παντός, κριτὴ ζωντανῶν καὶ νεκρῶν, ποὺ κατὰ τὴν ἐξουσία του τοὺς μὲν ἄξιους εἰσάγει στὶς αἰδίες μονές, τοὺς δὲ κατακρίτους ρίπτει στὴ γέεννα τοῦ

πυρός· ἐνῶ μαρτυρεῖ ὅτι αὐτός εἶναι κύριος καί τῶν ἀγγέλων, τὸν ἑαυτό του τὸν συντάσσει στοὺς ἔσχατους δούλους.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ βάπτισμα ὄχι μόνο ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχεσις ἐπιστροφῆς καὶ θεαρέστων ἔργων, γι' αὐτὸ ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ καὶ βαπτιστής, ὄχι μόνο ὡδήγοῦσε στὴν ἐπίγνωσι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυττε μετάνοια κί' ἐπιζητοῦσε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴν μετριοφροσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀλήθεια. Δεικνύοντας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι χωρὶς ἔργα δὲν ὠφελεῖ καθόλου ἢ πρὸς τὸν Θεὸ ὑπόσχεσις, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο, ἐπέσειε ἀξίνα κί' ἐπεδείκνυε πυρκαϊὰ ἀσβεστη κί' ἔλεγε ὅτι «κάθε δένδρο πού δὲν κάμει καλὸ καρπὸ ἀποκόπτεται καὶ ρίπτεται στὴ φωτιά» .

Ἐκτός ἀπὸ αὐτὰ ἐξηγήσαμε πρὸς τὴν ἀγάπη σας καὶ τοὺς πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Κύριο πού ἦλθε νὰ βαπτισθῆ λόγους τοῦ Βαπτιστοῦ, πού ἐδίσταζε καὶ ὑποχωροῦσε καὶ παραιτεῖτο ἀπὸ τὸ ἔργο, κί' ζητοῦσε μᾶλλον αὐτός νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ βάπτισμα. Ἀλλ' ἐπίσης ἐξηγήσαμε καὶ τοῦ Κυρίου τοὺς λόγους πρὸς ἐκεῖνον, ὡς δεσπότη πού προστάσσει δούλον, συγχρόνως δὲ καὶ φανερῶνει τὸ μυστήριον σὰν σὲ φίλον καὶ συγγενῆ κατὰ σάρκα καὶ προβάλλει τὶς εὐλογεῖς δικαιολογίες. Καὶ φθάσαμε τότε ὁμιλῶντας πρὸς σᾶς ἕως τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Ἰωάννης πεισθεὶς ἄφησε τὸν Κύριο νὰ βαπτισθῆ. Ἀπέμεινε δὲ ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον αὐτό πού ἀναγνώσθηκε τώρα, ὅτι, «ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνει σὰν περιστρεφὰ καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του. Καὶ ἀμέσως ἦλθε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πού ἔλεγε, τοῦτος εἶναι ὁ ἀγαπητὸς Υἱός μου, πού τὸν ἐξέλεξα».

Μέγα καὶ ὑψηλό, ἀδελφοί, εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ πού συμπεριλαμβάνεται στὰ λίγα τοῦτα λόγια, δυσθεώρητο καὶ δυσερμήνευτο καὶ ὄχι λιγώτερο δυσκατάληπτο· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ σωτήριο, γι' αὐτό, ἀφοῦ πεισθοῦμε καὶ ἐλπίσωμε σ' αὐτόν πού προέτρεψε νὰ ἐρευνῶμε τὶς Γραφές, ἅς ἀνιχνεύσωμε ὅσο εἶναι ἐφικτό τὴ δύναμι τοῦ μυστηρίου. Ὅπως λοιπὸν κατὰ τὴ ἀρχὴ μετὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, «ἅς κατασκευάσωμε ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσί μας», ἀφοῦ ἐπλάσθηκε ἡ φύσις μας στὸν Ἀδάμ, τὸ ζωαρχικὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ φανερώθηκε κί' ἐδόθηκε μὲ τὸ ἐμφύσημα πρὸς αὐτόν, συνεφανέρωσε καὶ τὸ τριαδικὸ τῶν ὑποστάσεων τῆς δημιουργοῦ θεότητος ἐπάνω στὰ ἀλλὰ κτίσματα, τὰ ὁποῖα παράγονταν μὲ μόνο τὸ ρῆμα τοῦ Λόγου καὶ τοῦ

λέγοντος Πατρός· ἔτσι τώρα, πὺ ἀναπλασσόταν στὸν Χριστὸ ἡ φύσις μας, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιο, φανερωθὲν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν καθόδου ἀπὸ τὰ ὑπερουράνια, καθὼς βαπτίζόταν στὸν Ἰορδάνη, φανέρωσε τὸ μυστήριον τῆς ὑψιστῆς καὶ παντουργοῦ Τριάδος, τὸ σωστικὸ γιὰ τὰ λογικὰ κτίσματα.

Γιὰ ποιὸ λόγο φανερῶνεται τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅταν πλάσσεται καὶ ἀναπλάσσεται ὁ ἄνθρωπος; Ὅχι μόνο διότι εἶναι μόνος ἐπίγειος μύστης καὶ προσκυνητῆς τῆς, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ὁ μόνος κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς. Πραγματικὰ τὰ μὲν αἰσθητικὰ καὶ ἄλογα ζῶα ἔχουν μόνο πνεῦμα ζωϊκὸ, ἀλλὰ κί αὐτὸ μὴ δυνάμενο νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτὸ, στεροῦνται ὁμως τελείως νοῦ καὶ λόγου· τὰ δὲ ἐντελῶς ὑπὲρ τὴν αἴσθησι, ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ὡς νοεροὶ καὶ λογικοί, ἔχουν νοῦ καὶ λόγο, ἀλλὰ ὄχι καὶ πνεῦμα ζωοποιό, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν οὔτε σῶμα πὺ νὰ ζωοποιῆται ἀπὸ αὐτό. Ὁ δὲ ἄνθρωπος εἶναι ὁ μόνος πὺ κατ' εἰκόνα τῆς τρισυπόστατης φύσεως ἔχει νοῦ καὶ λόγο καὶ πνεῦμα ζωοποιό τοῦ σώματος, ἐπειδὴ ἔχει καὶ τὸ ζωοποιούμενον σῶμα.

Ὅπως λοιπὸν, ἀφοῦ φανερώθηκε ἡ ὑψιστὴ καὶ παντουργὸς Τριάς τὴ στιγμὴ πὺ ἀναπλασσόταν ἡ φύσις μας στὸν Ἰορδάνη, σὰν εἶδος ἀρχετύπου τῆς κατὰ τὴν ψυχὴ μας εἰκόνας, οἱ μὲν βαπτίζοντες κατὰ Χριστὸν μετὰ τὸν Χριστὸ βαπτίζουν μὲ τρεῖς καταδύσεις, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης βάπτισε μὲ μία κατάδυσι. Κί αὐτὸ ἐπισημαίνοντας ὁ εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος λέγει «ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ.

«Καὶ ἰδού», λέγει, δηλαδὴ χωρὶς νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ὕδωρ ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀναδυθῆ μόνο, «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί». Συγκεντρώσατε λοιπὸν τὴ διάνοιά σας, παρακαλῶ ἀδελφοί, καὶ προσέχετε μὲ ἀκρίβεια τοῦ νοῦ, ὥστε νὰ κατανοήσετε τὴν δύναμι τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος. Διότι ἡ κατάδυσις τοῦ Χριστοῦ στὸ ὕδωρ καὶ ἡ κάτω ἀπὸ αὐτὸ τοποθέτησις του, ὅταν βαπτίζόταν, προῦπεδείκνυε τὴν κατάβασί του στὸν ἄδη.

Εὐλόγως καὶ συνεπῶς λοιπὸν, ὅταν ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ, ἀμέσως τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί· ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν κάθοδο στὸν ἄδη, ὅπου ἔγινε γιὰ χάρι μας ὑπόγειος, καθὼς ἐπανερχόταν ἀπὸ ἐκεῖ, ἀνοιξε ἀπὸ ἐκεῖ τὰ πάντα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ὄχι μόνο τὰ ἔγγεια καὶ τὰ περιγεια, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀνώτατο οὐρανὸ, στὸν ὁποῖο ἔπειτα, ὅταν ἀναλήφθηκε σωματικῶς, «εἰσῆλθε πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν». Ὅπως δηλαδὴ διὰ τοῦ

μυστικῶς ἀρτοῦ καὶ τοῦ ποτηρίου προὔπεδειξε τὸ σωτήριο πάθος του καὶ ἔπειτα παρέδωκε τὸ μυστήριον τοῦτο στοὺς πιστοὺς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία, ἔτσι προὔπεδειξε καὶ τὴν κάθοδόν του στὸν ἄδη καὶ τὴν ἀνάβασίν του ἀπὸ ἐκεῖ μυστικῶς διὰ τοῦ βαπτίσματός του τούτου, καὶ ἔπειτα τὸ παρέδωσε στοὺς πιστοὺς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία. Στὸν ἑαυτὸν μὲν παρείχε ἔτσι τὰ ἐπώδυνα καὶ δύσκολα, σ' ἐμᾶς δὲ ἐχάριζε τὴν κοινωνία τῶν παθημάτων του εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διὰ τῶν ἀνώδυνων τούτων μέσων καὶ μᾶς καθιστοῦσε κατὰ τὸν ἀπόστολον συμφύτους μὲ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου του, ὥστε στὸν καιρὸ νὰ μᾶς καταξιώσει καὶ τῆς ὑπεσχημένης ἀναστάσεως .

Ἐχοντας δηλαδὴ σὰν ἐμᾶς ψυχὴ καὶ σῶμα, ποὺ ἀνέλαβε ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ χάρι μας, διὰ μὲν τοῦ σώματος ὑπέστη τὸ θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ὑπὲρ ἡμῶν, κ' ἀνέδειξε τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τὸν τάφον σὰν δύναμι ἀθανασίας καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ σώματος, καὶ μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὴν ἀναίμακτον θυσίαν σὲ ἀνάμνησιν τούτων καὶ δι' αὐτῆς νὰ καρπωνώμαστε τὴ σωτηρίαν· διὰ δὲ τῆς ψυχῆς κατῆλθεν στὸν ἄδη καὶ ἐπανῆλθεν ἀπὸ αὐτόν, μεταδίδοντας σὲ ὅλους φῶς αἰδίου καὶ ζωῆς καὶ γιὰ δεῖγμα τούτου μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ καρπωνώμαστε τὴ σωτηρίαν· καὶ μάλιστα νὰ τὴν καρπωνώμαστε μὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο μυστήρια καὶ μὲ τὰ δύο στοιχεῖα, τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, μυστούμενα καὶ δεχόμενα σπέρματα ἀκήρατης ζωῆς. Πραγματικῶς ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ σωτηρία μας, ἀφοῦ ὅλη ἡ θεανδρική οἰκονομία στὰ δύο αὐτὰ συγκεφαλαιώνεται.

«Τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοί». Δὲν εἶπε ὁ οὐρανός, ἀλλὰ «τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοί», δηλαδὴ ὅλοι, ὅλα τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ μὴ νομίσης, βλέποντας τὰ ἄνω κ' ἐπάνω ἀπὸ ἐμᾶς ἐπικείμενα, ὅτι ὑπάρχει κάτι ποὺ εἶναι ὑπερκείμενον καὶ ἀνώτερον. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐννοήσης καὶ ἐπιγνώσης ὅτι ὑπάρχει μία μόνο φύσις καὶ δεσποτεία ποὺ ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν γύρω ἀπειρία φθάνει μέχρι καὶ τῶν μέσων τοῦ σύμπαντος καὶ τῶν ἰδικῶν μας ὀρίων, δηλαδὴ γεμίζει τὰ πάντα καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε ἔξω ἀπὸ ἑαυτὴν καὶ συγκρατεῖ καὶ περιέχει τὰ πάντα σωτηρίως καὶ ὑπερεκτείνεται πέρα ἀπὸ τὰ πάντα, ἀναγνωρίζεται ὁμως ἀπορρητῶς σὲ τρεῖς συναφεῖς χαρακτῆρες.

«Τοῦ ἀνοίχθησαν λοιπὸν οἱ οὐρανοί», γιὰ νὰ δευχθῆ φανερώτατα ὅτι αὐτός εἶναι ποὺ καὶ πρὸ τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει, μᾶλλον δὲ ποὺ εἶναι καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα καὶ εἶναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶναι Θεὸς καὶ εἶναι Θεοῦ

Λόγος και Υἱός και οὔτε τὸν Πατέρα ἔχει προγενέστερό του και ἔχει μαζί με τὸν Πατέρα ὄνομα τὸ ἐπάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα και ἀπὸ κάθε λόγο. Διότι, ὅταν ὅλα τὰ φαινόμενα μεταξὺ αὐτοῦ και τοῦ Πατρὸς στὸν οὐρανὸ, ἐγκόσμια και ὑπερκόσμια, ἐσχίσθησαν και ἦσαν πεταμένα τὰ πρῶτα δίπλα στὰ ἄλλα, μόνο αὐτὸς παρουσιαζόταν συνημμένος μαζί με τὸν Πατέρα και τὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ και πρὶν ἀπὸ τὴ σύστασι τῶν ὄντων ὑπῆρχε μαζί με αὐτούς.

«Τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ὅπως δὲ λέγει ὁ Μάρκος, ἐσχίσθησαν. Διότι λέγει, «ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ὕδωρ, εἶδε τοὺς οὐρανοὺς νὰ σχίζονται». Πῶς λοιπὸν ὁ μὲν ἕνας εἶπε, ἀνοίχθηκαν, ὁ δὲ ἄλλος, ἐσχίσθησαν; Γιὰ νὰ μὴ διαφύγη τὴν προσοχὴ τῶν συνετῶν ἀκροατῶν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ μυστηρίου εἶναι διπλή. Πραγματικὰ με τὴν ἔκφρασι ὅτι ἀνοίχθηκαν μᾶς ἔδειξε ὅτι οἱ οὐρανοὶ ἦσαν κλειστοὶ προηγουμένως λόγω τῆς ἁμαρτίας και τῆς παρακοῆς μας πρὸς τὸ Θεό. Διότι ἔχει γραφῆ ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀποκλείσθηκε γιὰ τὸν Ἀδάμ, ὅταν παρήκουσε στὸ Θεὸ και ἄκουσε ἀπὸ αὐτόν ὅτι «γῆ εἶσαι και σὴ γῆ θὰ μεταβῆς». Εὐλόγως λοιπὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ στὸν Χριστό, πὺ παρουσιάσθηκε σὲ ὅλα ὑπήκοος και, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε στὸν Ἰωάννη, ἐξεπλήρωσε ὅλη τὴ δικαιοσύνη και προσφάτως διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἐπειδὴ δὲ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, «δὲν δίδει με μέτρο τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ και δίδει τὰ πάντα στὸ χέρι του, φαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα ἔλαβε ὅλη τὴν ἀμέτρητη και ἄπειρη δὺ-ναμι και ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος. Οἱ οὐρανοὶ ἔδειξαν ἐμπρᾶ κτωσ ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμις και ἐνέργεια τοῦ θείου Πνεύματος εἶναι ἀχώρητος σὲ ὅλα τὰ κτιστά.

Γι' αὐτό και ὅταν τούτη ἡ δύναμις φαινόταν και ἦταν σὰν νὰ διάβαινε πρὸς τὴν θεοῦπόστατη ἐκείνη σάρκα, αὐτοὶ μὴ χωρώντας ἐσχίσθησαν. Καλῶς λοιπὸν διεκήρυξε αὐτὸς πὺ εἶπε πρὸς τὸν Θεό, «οὔτε ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιόν σου», ὡς οὐρανὸ ἐννοώντας τοὺς ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ, ὅλη τὴν ἄλλη ὑπερκόσμια φύσι. Εὐλόγως λοιπὸν οὔτε οἱ οὐρανοὶ, δηλαδὴ οἱ ἄγγελοι σ' αὐτόν, εἶναι καθαρὸι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ, ἂν και φωτίζεται διαπαντὸς ἀπὸ τὴν ὑψίστη και δεσποτικὴ ἱεραρχία, ὑστεροῦν ὡς πρὸς τὴν ὑπερτέλεια καθαρότητα αὐτῆς. Μόνη δὲ ἡ δικὴ μας ἐν Χριστῶ φύσις ὡς θεοῦπόστατη και ὁμόθεη διαθέτει καθαρότητα ὑπερτελεία και εἶναι, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, χωρητικὴ κάθε λαμπρότητος και ἀγλαΐας και δυνάμεως και ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ

Πνεύματος. Έπομένως όχι μόνο οί ουρανοί ανοίχθηκαν, αλλά και οί ίδιοι οί ἄγγελοι υποχώρησαν εμπρός στην τοιαύτη κάθοδο του Θείου Πνεύματος σ' αυτόν.

«Ἄφου βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ, τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί»· ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει ὅτι εἶχε ἀνοιχθῆ ὁ οὐρανός, ὅταν ἀκόμη προσευχόταν ὁ Χριστός· διότι, λέγει, «ὅταν βαπτίσθηκε καὶ προσευχόταν ὁ Ἰησοῦς, ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός». Πραγματικὰ καὶ βαπτιζόμενος καὶ κατεβαίνοντας καὶ ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ὕδωρ προσευχόταν, διδάσκοντας ἐμπράκτως ὅτι, ὄχι μόνο ὁ ἱερεὺς καὶ λειτουργός τῶν μυστηρίων πρέπει νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ αὐτός πού δέχεται τὸ μυστήριον πρέπει νὰ κάμῃ τοῦτο σὲ κάθε θεία τελετῆ· καὶ ἂν μὲν ὁ λειτουργός εἶναι τελειότερος κατὰ τὴν ἀρετὴ καὶ ἀναπέμπει ἐκτενέστερη εὐχή, δι' αὐτοῦ ἀνεβαίνει ἡ χάρις πρὸς τὸν ἀποδέκτη τοῦ Μυστηρίου, ἂν δὲ ὁ ἀποδέκτης εἶναι ἀξιώτερος καὶ προσεύχεται ἐκτενέστερα, ὁ θελητής τοῦ ἐλέους (τί ἄφατη χρηστότης κί' αὐτή!) δὲν ἀρνεῖται νὰ μεταδώσῃ δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆ χάρι καὶ στὸν λειτουργό· ὅπως καὶ τώρα ἔγινε φανερὰ στὴν περίπτωσι τοῦ Ἰωάννη, πράγμα πού καὶ αὐτός μαρτυρεῖ ὕστερα δημόσια, λέγοντας, «ὄλοι ἐμεῖς ἐλάβαμε ἀπὸ τὸ πλήρωμά του».

Γιατί ὅμως μόνο στὸν Ἰησοῦ ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός, ὅταν προσευχόταν, σὲ κανένα δὲ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ; Τί λέγεις; αὐτός πού ἀντιλήφθηκε τὴ θεανδρική οικονομία τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη ἔμβρυο, καὶ ὄχι μόνο ἐπήδησε μαζί του μὲ ἀγαλλίασι Θείου Πνεύματος ἀπὸ τὴν μητρικὴ κοιλιά, ἀλλὰ μετέδιδε χάρι καὶ στὴν κυοφοροῦσα μητέρα του, αὐτός πού μόλις λύθηκε ἀπὸ ἐκεῖ ἔλυσε τὸ πατρικὸ στόμα πού εἶχε δεθῆ γι' αὐτόν μὲ ἀφωνία κατόπιν προσταγῆς τοῦ ἀγγέλου, τὸ θρέμμα τῆς ἐρήμου, ὁ ὑψηλότερος ἀνάμεσα στὰ γεννήματα τῶν γυναικῶν καὶ ἀξιώτερος τῶν ἀπὸ ἀνέκαθεν προφητῶν, δὲν εἶναι ἰκανός νὰ λύσῃ τὸν ἴμάντα τοῦ ὑποδήματος (ὀτιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτός ὁ ἴμάς), καὶ θὰ ἦταν ἰκανός ν' ἀνοίξῃ τὸν οὐρανό, μᾶλλον δὲ τὰ ὑπερουράνια, κάποιος ἀπὸ τοὺς ὕστεροῦντας ἀπέναντι στὴν ἀξία του;

Γιὰ νὰ κατανοήσῃς δὲ τὸ ὕψος τῆς ὑπεροχῆς τοῦ τώρα βαπτιζομένου κατὰ σάρκα ἀπέναντι σὲ ὅλους, πρόσεξε κί' ἐκεῖνο· ὅτι «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ἔχει γραφῆ, δείχθηκε δὲ σ' ἐμᾶς μὲ ἔργα ὅτι ὄχι μόνο οἱ οὐρανοί, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ κόλπος τοῦ Ὑψίστου Πατρὸς τοῦ ἀνοίχθηκε· διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ φωνὴ πού μαρτυροῦσε τὴν γνησιότητα τῆς υἰότητος

. Οί δὲ οὐρανοί εἶναι κήρυκες τούτου, ἀφοῦ ἀνοίχθηκαν σὰν παγκόσμια στόματα, καὶ διατρανώνοντας ὄχι μόνο πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπάνω στὴ γῆ ἀνθρώπους τὴν ὁμοτιμία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ πρὸς τὸ ἀπὸ αὐτὸν προελθὸν ἐκπορευτῶς Πνεῦμα, κατὰ τὴν οὐσία καὶ δύναμι καὶ δεσποτεία πρὸς τὸ σύμπαν.

Εὐλόγως λοιπὸν μόνο γι' αὐτὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί ὅταν προσευχόταν ἐπειδὴ καὶ τὸ σφραγισμένο βιβλίον, τὸ ὁποῖο πιθανῶς ὑπαινίσσεται τὸν κλεισμένο προηγουμένως γιὰ μᾶς οὐρανὸ τοῦτον, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη, κανένας καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀνοίξη καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ· «κατῶρθωσε δέ, λέγει, νὰ τὸ ἀνοίξη καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ μόνο ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα». Ποιὸς δὲ εἶναι ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα μᾶς τὸ ἐδίδαξε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, πού λέγει, «ἀνέβηκες ἀπὸ τὴ φυλὴ, υἱέ μου, σκύμνος τοῦ λέοντος Ἰούδα· ἀφοῦ ἐξάπλωσες, κοιμήθηκες σὰν λέων καὶ σὰν σκύμνος. Ποιὸς θὰ τὸν ξυπνήσῃ; Δὲν θὰ λείψῃ ἄρχοντας ἀπὸ τὸν Ἰούδα καὶ ἡγεμῶν ἀπὸ τοὺς μηρούς του, ἕως ὅτου ἔλθῃ αὐτός στὸν ὁποῖο ἀπόκειται ἢ ἀποστολή· καὶ αὐτός θὰ εἶναι προσδοκία τῶν ἐθνῶν», δηλαδή αὐτός πού τώρα ἀνοίξε φανερὰ καὶ ὅλα τὰ ὑπερουράνια, πού μόνος ἀνέγνωσε τοὺς ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ στοὺς αἰῶνες λόγους τῆς προνοίας, τοὺς ἀπόκρυφους στὸν πατρικὸ κόλπο θησαυροὺς τῆς σοφίας, τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Πνεύματος.

«Ἀφοῦ βαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀμέσως ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἰδοὺ ἀνοίχθηκαν γι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί». Βλέπετε ὅτι τὸ ἅγιο βάπτισμα εἶναι πύλη τῶν οὐρανῶν πού εἰσάγει ἐκεῖ τοὺς βαπτιζομένους; Διότι δὲν εἶπε ἀπλῶς «ἀνοίχθηκαν», ἀλλὰ «ἀνοίχθηκαν γι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί»· ὅλα δὲ ὅσα ἔγιναν σ' αὐτὸν, γιὰ μᾶς ἔγιναν. Γιὰ μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοί, πού ἔχοντας ἀνοικτὲς τὶς πύλες προσμένουν τὴν εἴσοδό μας. Καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ πρωταγωνιστὴς ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες Στέφανος. Ἀφοῦ γονάτισε, προσευχόταν καὶ ἀτενίζοντας εἶδε ὅτι κανεὶς δὲν εἶδε πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ· «διότι ἀτενίζοντας εἶδε τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τὸν Ἰησοῦ στὴ δόξα τοῦ Πατρὸς», εἶδε ὄχι μόνο ἄρρητη δόξα καὶ τόπο ὑπερουράνιο, ἀλλὰ κι' αὐτὸν τὸν ποθούμενο μέσα στὴ δόξα τοῦ Πατρὸς, διὰ τῆς ὁποίας πρῶτος αὐτός ἀπὸ τοὺς μετὰ Χριστὸν εἶδε μακαρίως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶδε κανεὶς ἀπὸ τοὺς πρὸ Χριστοῦ, στὰ ὁποῖα κι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων

φοβούνται να παρακύψουν. Διότι τὸν εἴλκυσε ὁ ποθούμενος Ἰησοῦς ποθώντας να εἶναι τοῦτος πρῶτος διάκονος στοὺς οὐρανοὺς καὶ πολὺ προτιμότερος ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, καθὼς καὶ πρῶτος μάρτυρας τῆς ἀθλήσεως. Για μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοὶ κι' ἐμᾶς καθάρισε διὰ τοῦ Ἐαυτοῦ του διότι δὲν χρειαζόταν ὁ ἴδιος κάθασι ἢ ἄνοιγμα.

Καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης, γιὰ να μπορῆ να λέγη ὕστερα πρὸς τοὺς ἐρωτῶντες, «κι' ἐγὼ εἶδα κι' ἐμαρτύρησα, ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»· εἶδε λοιπὸν ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ να κατεβαίνει σὰν περιστέρα καὶ να ἔρχεται σ' αὐτόν . Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῆς περιστερᾶς τὸ εἶδος τὴν καθαρότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν ὁποῖο κατέβηκε· διότι τοῦτο τὸ ζῶο δὲν πετᾷ ἐπάνω ἀπὸ ἀκαθάρτους καὶ δυσώδεις τόπους· συνεπιβεβαιώνει δὲ καὶ μετὰ τὴ φωνὴ τοῦ Πατρὸς ἀπὸ ἄνω· «καὶ ἰδοὺ», λέγει, δηλαδὴ μαζί με τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς, καὶ «φωνὴ ἀκούεται ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς πὺ λέγει, τοῦτος εἶναι ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, τὸν ὁποῖο ἐξέλεξα» , τοῦτος πὺ τώρα δεικνύει τὸ Πνεῦμα μου πὺ κατῆλθε καὶ μένει ἐπάνω του σὰν στὸν συναῖδιον Υἱό μου. Πραγματικὰ ὁ Πατὴρ, χρησιμοποιώντας σὰν δάκτυλο τὸ συναῖδιο καὶ ὁμοούσιο καὶ ὑπερουράνιο Πνεῦμα του, φωνάζοντας καὶ δακτυλοδεικτώντας μαζί, ἀπέδειξε δημόσια καὶ ἐκήρυξε σὲ ὅλους ὅτι ὁ βαπτιζόμενος τότε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη στὸν Ἰορδάνη εἶναι ὁ ἀγαπητός του Υἱός.

Τὸ Πνεῦμα δὲν ἐφάνηκε μόνο σὰν πατρικὸς δάκτυλος μετὰ τὸν ὁποῖο δακτυλοδεικτοῦσε, ἀλλὰ κατέβηκε καὶ ἕως αὐτόν τὸν δεικνυόμενο μετὰ τὸν πατρικὸ δάκτυλο σὰν γιὰ να τὸν ψεύση, καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ διέμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν διότι, λέγει, «ἐμαρτύρησε ὁ Ἰωάννης ὅτι, εἶδα τὸ Πνεῦμα να κατεβαίνει σὰν περιστέρα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἔμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν». Καὶ δὲν ἔμεινε μόνο ἐπάνω σ' αὐτόν (καὶ μάρτυς εἶναι πάλι ὁ ἴδιος πὺ λέγει, «ἀπὸ τὸ πλήρωμά του ἐλάβαμε ὅλοι ἐμεῖς»), ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ φανερὰ κάθοδο ἦταν μέσα σ' αὐτόν ἀφανῶς· τοῦτο ἄλλωστε μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀσώματους καὶ οὐράνιους ἀγγέλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν ἕνας λέγει πρὸς τὴν γυναῖκα πὺ τὸν συνελάμβανε μετὰ παρθενία «ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἐπέλθῃ σὲ σένα», ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὸν Ἰωσήφ γι' αὐτήν, «ὅτι τὸ παιδί πὺ ἔχει γεννηθῆ μέσα της προέρχεται ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα».

Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ δὲν κηρύττονται ὡς ἀπλὴ συνάφεια, ἀλλὰ εἶναι καὶ κάποια ἀλληλουχία ὑπερφυῆς καὶ διηνεκῆς συγχρόνως, τελεία καὶ

ἀσύγχυτη, ἔτσι καὶ αὐτός ἀναδεικνύεται γιὰ μᾶς ἕνας Θεός με τρισυπόστατη καὶ παντοδύναμη θεότητα, πού φανερῶνεται ὅποτε καὶ ὅπως εὐδόκησε μόνος του, Πατήρ ὑπερουράνιος, Υἱός ὁμοούσιος, Πνεῦμα ἅγιο ἐκπορευόμενο ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἀναπαυόμενο στὸν Υἱό, πού καὶ τὴν ἔνωσι ἔχει ἀσύγχυτη καὶ τὴ διαίρεσι ἀμέριστη. Διότι δύο εἶναι αὐτοὶ πού μαρτυροῦν, ὁ δὲ μαρτυρούμενος ἕνας· μαρτυροῦν δὲ καὶ τὴν θεότητά τους καὶ τὴν συμφυῖα μεταξύ τους καὶ τὴ διακρισι· τὴν μὲν θεότητα ἀπὸ τὴν ὑπερβατικὴ δεσποτεία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐσχίσθησαν ὅλοι οἱ οὐρανοὶ συγχρόνως, τὴν δὲ συμφυῖα ἀπὸ τὴν ἄκρα καὶ διηνεκῆ συνάφεια καὶ τὴν συμφωνία, τὴν δὲ διάκρισι διὰ τῆς διαφοροποιήσεως καὶ τῆς σχέσεως τῶν ὑποστατικῶν ὀνομάτων.

Ἀνεβάζεται μάλιστα καὶ τὸ ἀπὸ μᾶς πρόσλημμα πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα, ἀφοῦ ὑπάρχει ἀχωρίστως μαζί με τὸν Υἱό τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησί του οἱ προσκυνητὲς καὶ φωτιστικὲς ὑποστάσεις νὰ εἶναι τρεῖς, στίς ὁποῖες ἐμεῖς πιστεύουμε καὶ βαπτίζομαστε, τὸν μὲν παλαιὸ ἄνθρωπο ἐκδυόμενοι μετὰ τὸ θεῖο βάπτισμα, ἐνδυόμενοι δὲ τὸν Χριστό, τὸν νέο Ἀδάμ, ὁ Ὅποιος κατέστησε νέα τὴν ἐνοχὴ φύσι μας, ἀφοῦ τὴν παρέλαβε ἀπὸ παρθενικὰ αἵματα ὅπως εὐδόκησε, καὶ τὴν ἐδικαίωσε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἔπειτα ὅλους ὅσοι προῆλθαν κατὰ πνεῦμα ἀπὸ αὐτόν τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπὸ ἐκείνη τὴν προγονικὴ κατάρα καὶ καταδίκη.

Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ βέβαια ὁ μονογενὴς Υἱός τοῦ Θεοῦ δὲν ἔλαβε ἀπὸ ἐμᾶς ὑπόστασι, ἀλλὰ τὴν φύσι μας τὴν ὁποία ἀνεκαίνισε, ἀφοῦ ἐνώθηκε μετὰ αὐτὴν κατὰ τὴν ἰδικὴ του ὑπόστασι, δὲν μεταδίδει ἀπὸ τὴ χάρι του καὶ στὴν καθεμία ἀπὸ τίς ὑποστάσεις μας καὶ δὲν λαμβάνει ἀπὸ αὐτόν ὁ καθένας τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων του; Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ κάμη ἀλλοιῶς αὐτός πού «θέλει νὰ σωθοῦμε ὅλοι», αὐτός πού «ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς κατῆλθε» ὑπὲρ ὅλων, καὶ πού, ἀφοῦ με ἔργα καὶ λόγια καὶ παθήματα μᾶς ὑπέδειξε ὁδὸ σωτηρίας, ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ ὅπου ἔλκει τοὺς πιστοὺς του; Ἀλλὰ τὴν μὲν φύσι, πού τὴν ἀνακαίνισε ἀφοῦ τὴν προσέλαβε γιὰ μᾶς ἀπὸ μᾶς, τὴν ἔδειξε ἁγιασμένη καὶ δικαιωμένη, καὶ ὑπήκοο καθ' ὅλα στὸν Πατέρα, μετὰ ὅσα αὐτός ἔπραξε κί' ἔπαθε κατὰ τὸ θέλημά του ἐνωμένος πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν ὑπόστασι· ἀνακαίνισε δὲ τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς πού πιστεύουμε σ' Αὐτόν, ὄχι μόνο τὴ φύσι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόστασι, καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν του, διὰ τῆς μετανοίας πού

ἐχάρισε στοὺς πταιῖστες, καὶ διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός του.

Μὲ τὸ νὰ εἴπη δὲ ὁ Πατὴρ ἀπὸ ἄνω περὶ τοῦ βαπτισθέντος κατὰ σάρκα «αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στὸν ὁποῖο εὐαρεστοῦμαι», ἔδειξε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄλλα ποὺ ἐλέχθησαν πρωτύτερα διὰ τῶν προφητῶν, οἱ νομοθεσίαι, οἱ ἐπαγγελίαι, οἱ υἰοθεσίαι, ἦσαν ἀτελῆ καὶ δὲν ἐλέχθησαν οὔτε ἐτελέσθησαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τούτου, ἀλλὰ ἀπέβλεπαν πρὸς τὸν τωρινὸ σκοπὸ καὶ διὰ τοῦ τελεσθέντος τώρα ἐτελειώθησαν κί ἐκεῖνα. Καὶ τί περιορίζομαι στίς διὰ τῶν προφητῶν νομοθεσίαι, τίς ἐπαγγελίαι, τίς υἰοθεσίαι; Διότι καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴ θεμελίωσις τοῦ κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε, τὸν κάτω μὲν βαπτιζόμενον ὡς υἱὸ ἀνθρώπου, ἀπὸ ἐπάνω δὲ μαρτυρούμενον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς μόνον ἀγαπητὸ Υἱό, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγιναν τὰ πάντα καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν τὰ πάντα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος.

Ἐπομένως καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου γι' αὐτὸν ἔγινε, ἀφοῦ ἐπλάσθη κατὰ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέσῃ κάποτε νὰ χωρέσῃ τὸ ἀρχέτυπο· καὶ ὁ νόμος στὸν παράδεισο γι' αὐτὸν ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸ· διότι δὲν θὰ τὸν ἔθετε ὁ νομοθέτης, ἂν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἀπραγματοποίητος διαπαντός. Καὶ τὰ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν λεχθέντα καὶ τελεσθέντα ὅλα σχεδὸν γι' αὐτὸν ἔγιναν, ἂν δὲν εἴπη κανεὶς καλῶς ὅτι καὶ ὅλα τὰ ὑπερκόσμια, οἱ ἀγγελικὲς φύσεις καὶ τάξεις δηλαδὴ καὶ οἱ ἐκεῖ θεσμοθεσίαι, πρὸς τοῦτον τὸ σκοπὸ τείνουν ἀπὸ τὴν ἀρχή, δηλαδὴ πρὸς τὴν θεανδρική οἰκονομία, τὴν ὁποία καὶ ὑπηρέτησαν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος. Διότι εὐδοκία εἶναι τὸ κυριαρχικὸ καὶ ἀγαθὸ καὶ τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ· αὐτός δὲ εἶναι ὁ μόνος, στὸν ὁποῖο εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκεται τελείως ὁ Πατὴρ, «ὁ θαυμαστός του σύμβουλος, ὁ ἄγγελος τῆς μεγάλης βουλῆς του», αὐτός ποὺ ἀκούει καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα του καὶ παρέχει στοὺς εὐπειθεῖς ζωὴ αἰώνια.

Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μέσα σ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων Χριστό, στὸν Ὅποιο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.